

Az 1965. évi Arezzói kórusverseny 50. évfordulójára*

CSABY J. CSABA

„*VAN A GÉGÉTEKBEN OLYAN HANGSZER, amely szebben szól a világ minden hegedűjénél – csak legyen, aki megszólaltassa! Ezzel a hangszerrel eljuthatnak a legnagyobb zenei géniuszok éltető közösségébe ...*” Kodály Zoltán bölcs szavainak gyakorlati megvalósítására nekünk, veszprémieknek annak idején egy kivételes képességű személy adatott: Zámbó István. Ő kisgyermek korától élt Veszprémben, majd felnőve és a budapesti Zeneakadémiát elvégezve, idejött vissza. Életéből, munkájából, hivatásából adódóan mindig veszpréminek érezte magát.

Iskolatársai, barátai és számos más zeneszerető, dalszerető fiatal összefogásával 1956. szeptember 25-én megalakította Veszprém Város Ének és Zenekarát. Ötvenhat októbere, majd a forradalom leverése következtében megszakadt ugyan az együttes szakmai munkája, de 1957 januárjától már újból megkezdődtek a próbák. A szorgalmas munkának meglett a gyümölcse: május 9-én a Tanítóképző dísztermében nagy sikerrel megtartotta első fellépését az új együttes. Zámbó Pista bemutatkozott, mint kiváló szervező és mint nagyszerű karnagy. Remek kiállásával, határozott kezű vezénylessel, jó műsorválasztásával meghódította a közönséget, és megnyerte dalosait a további munkára, és újaknak is kedvet adott a kórusénekléshez.

Magam, mint frissen végzett énektanár, 1957 őszétől énekeltem Zámbó kórusában, és hamar munkatársa is lettem. Később kinevezett a basszus szólam szakmai betanítójának, mely munkát évtizedekig végeztem, 1959–84-ig, 25 évig, a jelenben is énekes tag vagyok.

Kórusbeli pályafutásomnak már a legelején láttam, tapasztaltam, hogy itt valódi kóruséneklés van kialakulóban. A karnagy tudta, hogy a kórusnak jó a hanganyaga, figyelt a szólamok hangzására, egyensúlyára. Nagy súlyt helyezett a hangképzésre, a tiszta akkordintencióra, a kottaismeretre, a lapról olvasásra. A műveket a kórus szakmai képességeinek és a fellépti alkalmaknak a figyelembe vételével választotta meg. Nem tett különbséget a szereplések között, azt tartotta, hogy ami megszólal, az

* Zámbó István sírjánál, halálának 8. és az 1965. évi arezzói kórusverseny 50. évfordulójára történt megemlékezésen, a veszprémi Vámosi úti temetőben elhangzott beszéd szerkesztett változata. Veszprém, 2015. szeptember 16. Írta és elmondta: Csaby J. Csaba, a kórus tagja.

mind fontos. Átgondoltan szélesítette a repertoárt és új szereplési lehetőségeket is teremtett.

Hamar valóra váltak az elvei: „*Szólaljon meg a műnek a mondanivalója, szuggesztív erejével juttassa kifejezésre eszmei tartalmát!...*”

Pista, fiatal kora ellenére, mindig magasabb szintre vitte a kórust a művek kiválasztásának és megszólaltatásának igényével – szinte elképzelhetetlenül rövid idő alatt.

Nagy és kiváló zeneszerzőink is felfigyeltek a kórus szerepléseire, hangzásvilágára. Igyekezett mielőbb kapcsolatot teremteni velük, hisz leginkább tanárai voltak. Kodály Zoltán 1958 májusában, 24-én jött Veszprémbe: „Magyar-est” kórushangversennyel köszöntötték a Mestert. „... *amint látom, buzdítani nem kell a dalosokat, mert önmaguktól is énekelnek. Csak daloljanak tovább.*” – mondta a Mester. December 21-én az első szereplés a Zeneakadémián, Kodály 76. születésnapján, másnap hangfelvétel a Magyar Rádióban, melyet számos felvétel követett. Egyenes adást is közvetítettek a 6-os stúdióból több alkalommal. „Z” felvételek is készültek a kórusról. 1958-ban Bárdos Lajos megírta Ambrózy Ágoston versére kórusunknak a Jeligét, mely azóta is a Jelhangunk. Farkas Ferenc: *Vita poetate* ösbemutatóját mi énekeltük. Zámbo István indította el az oratóriumok és kantáták, a nagylélegzetű művek éneklését, melyek a mai napig is a kedves műfajok éneklési sorába tartoznak. A filharmóniai hangversenyeken, a tihanyi apátsági templomban megtisztelő volt a szereplési lehetőség. Ezen időben indult el és virágzott a „Tavaszi Ének” Veszprémben, az egyetemi aulában, mely a város kórusainak legrangosabb hangversenye volt.

Nagy szakmai elismerés volt, hogy 1961-ben az első debreceni kórusversenyen a selejtezők után állva maradt 110 magyar kórusból mindössze 17 jutott Debrecenbe, és ott csupán 4 érdemelte ki a döntőbe jutást. Mi köztük voltunk. Az 1961-es kórusversenyen több európai előadói stílussal ismerkedtünk meg, melyet a magyar kóruséneklésünkbe még jobban be kellett építeni. Így a francia (fényes, hajlékony, könnyed hangzást, a Szvjesznyikov-iskola homogén hangzását) és a bolgárok természetes énekmodját széles dinamikai skálával. Mindezek fokozatosan hozzájárultak nagy sikereinkhez. Igyekezünk ezt a hangzásvilágot megszólaltatni a Zeneakadémián, az 1962. december 2-án, a 80 éves Kodály Zoltánt köszöntő hangversenyen, majd december 8-án Veszprémben, a Váci Vox Humánával adott közös hangversenyen, a Mester tiszteletére.

Az 1963-as évben a dániai egyetemi kórus (Unge Akadémikerer Kor) meghívására a koppenhágai hangversenyeinken, a stúdiófelvételen és a Tivoli zenepalota hangversenytermében elhangzott éneklésünkre, Zámbo Pista tömören csak ennyit mondott: „*Egyre csiszoltabb lett előadásunk, tudtunk mindig újat adni!*” A szigorú dán kritikusok szerint: „*mint egy élő hangszer volt éneklésük, csak játszani kellett vele.*”

1965. augusztus 23. Az arezzói Petrarca Színház színpadán a győztes vegyeskar

Alsó sor balról 1. Jánoska Magdolna, 2. Gondi Erzsébet (takarásban), 3. Csúcs Erzsébet, 4. C. Tóth Hajnalka, 5. Tolnai Valéria, 6. Rózsa Mária, 7. Lechner Ágnes, 8. Rohonyi Katalin, 9. Kovács Lászlóné, 10. Acsay Emőke, 11. Kovács Mária, 12. Aszódy Margit, 13. Németh Judit.

Második sor 1. Kovács Ilona, 2. Ringhoffer Katalin, 3. Németh Ágnes, 4. Harasztovics Ilona, 5. Szigligeti Erzsébet, 6. Pásztor Klára, 7. Somos Margit, 8. Holecsek Erzsébet, 9. Kovács Ildikó, 10. Dömsödi Mária, 11. Németh Erzsébet.

Harmadik sor 1. Török Gyula, 2. Kása László, 3. Bélafi László, 4. Lechner László, 5. Lechner Pál, 6. Csaby Csaba, 7. Kovács László, 8. Kovács János, 9. Kerész Árpád.

Felső sor 1. Lantos István, 2. dr. Péterfi Tibor, 3. Balogh Ferenc, 4. Tar Kálmán, 5. Vikman Sándor, 6. dr. Papp Sándor, 7. Süle József.

Vezényel: Zámbo István.

(A szereplők névsorának pontosításához adott segítségért köszönet illeti: dr. Nagy Tamásné R. Tóth Ilu, Péter Györgyné Rózsa Mária, Szirbek Józsefné Bokor Júlia, Wildéné dr. Serfőző Ágnes és Somjai Balázs egykori és mostani kórustagokat – szerk.)

Fejlődésünkön nagyot lendített az 1964-es Országos Minősítésre való felkészülés, és a KISZ Egyetemi Énekkarral, a Váci Vox Humanával való közös hangversenyünk, a legmagasabb minősítési fokozattal – „Aranykoszorús és Kiváló Együttes” címmel. Számunkra emellett az európai kórushangzás kialakulása volt a perspektivikus megvalósulás.

A következetes és elmélyült munkának meglett az eredménye: az 1965. évi arezzói, olaszországi nemzetközi kórusversenyre az illetékesek hivatalosan Veszprém Város Vegyeskarát jelölték hazánk képviselőjében. Szinte megrendített bennünket az a tudat, hogy erre a híres európai kórusversenyre méltónak találtak bennünket, ahol majd az egész ország dalosait kell képviselnünk. A nagy próbatételhez erőt adott fiatalságunk, a lendületünk és mindenekelőtt az, hogy bíztunk a karnagyunkban.

Zámbo István igen alaposan készítette fel a kórust a nagy megmérettetésre. A verseny előtti két hónapra a heti próbák számát 2-ről 3-ra emelte. Aztán 3-4 fős kiscsoportokban hangképzést végeztünk. Minden tag levezgázott előadói készségből a kórus előtti énekléssel. Szólót is kellett énekelni tudatos átéléssel. Minden darabot el kellett énekelni mindenkinek kvartettben-kvintettben. És, hogy testbenlélekben is készen legyünk a szereplésre, bőséges pszichológiai és hangegészségügyi tanácsokat is kaptunk. A vezetőség határozata: a verseny időszakára semmiféle negatív hangulat sem befolyásolhatja az egységes célravezetést!

Az arezzói versenyek kezdete előtti

napokban más-más termekben próbákat tartottunk akusztikailag, mert a Petrarca színházban verseny előtt ez nem volt engedélyezett. Hangi ráhangolódás, művekbe való belemélyedés volt napirenden. Előzetesen a régi főtéren pár kórus társaságában egy bemutatkozó hangversenyen vettünk részt népes nemzetközi hallgatóság előtt.

1965. augusztus 22-én az arezzói Petrarca színházban megkezdődött a nemzetközi kórusverseny. (A bemondó mindig hírül adta, hogy kik következnek)

Női kar döntő: *attenzione, attenzione ... coro della citta di Veszprém*

Műsor: Vandelle: *O Gloriosa Virginum-Tota pulchra est*

Beethoven: *All Inventore del metronomo*

Bárdos: *Magos a rutafa (Zúgó vastaps minden szám után)*

Belső feszültséggel várakozás, csend, majd „*attenzione, attenzione ... primo classificate... coro municipale di Veszprém*” (Óriási örömujjongás, üdvrivalgás, örömkönyvek... valóban? Egyértelműen, igen.)

Augusztus 23. Klasszikus vegyeskari elődöntő.

A bemondó hírül adta. „*attenzione, attenzione, coro citta di Veszprém*”

Műsor: Palestrina: *Ad te levavi oculos meos*

Kodály: Liszt Ferenchez (Zámbó bemenetkor odasúgta: „*most gondoljatok a hazára, az otthoniakra ... megrázó átéléssel hangzott fel az óda... Izgatott feszültség... Bekerültünk a döntőbe.*” Bravo Ungheria bravo...

Vegyeskari döntő műsora:

Gabrieli: *Vage Ucoeleta (Zámbó: „... legjobban ennek örültem, olasz szerzők, anyanyelven énekelve...”)*

Monteverdi: *Sestina-Incenerite spoglie*

„*attenzione, attenzione ... primo classificate...core municipale di Veszprém*”

A hallgatóság örömujjongása. „Bravo Veszprém ... bravo, Ungheria”

Augusztus 24. Népdal-Volklor kategória:

„*attenzione... attenzione... coro citta di Veszprém*” – óriási taps, örömujjongás

Elődöntő műsora: Kodály: *Esti dal*

Bárdos: *Szeged felől (óriási taps, ujjongás már az elődöntő után is a nézőtéren.)*

Döntőbe kerültünk!

Döntő műsora: Kodály: *Túrót eszik a cigány*

Bárdos: *Szeged felől (Szűnni nem akaró örömujjongás, taps, bravo...).*

A bemondó megnyerő, meleg bariton hangzáson amikor elkezdte az eredményhirdetést már az lenyűgöző volt, de mondandója döbbenetes volt:

... *Primo classificate... coro municipale: Veszprém!*

Hihetetlen öröm részünkről is, és a csodálatos, zsúfolásig teltházás Petrarca Színház közönség állva ujjongott, örült és a Bravo Veszprém-Ungheria volt csak hallható. Már ott mosolyogva üdvözöltek bennünket hisz ilyen még nem fordult elő, amiben indultak, mindhárom kategóriában abszolút elsők lettek. Olasz újságok, a La Nazione... hosszabb méltató cikk a versenyről, de mindjárt kiemelte: *„Három szereplésen vettek részt a magyarok és három első díjat nyertek. Ilyen esetet még nem jegeztek fel a dalosverseny évkönyvében.”*

„Az arezzói nemzetközi kórusversenyen a korábbi években is vettek részt igen eredményesen első díjat nyert magyar kórusok, így: 1959-ben a Debreceni Kodály Zoltán kórus nyerte meg az első díjat, a Váci Vox Humána 1963-ben az első díjat, 1964-ben a KISZ Művészegyüttes Egyetemi Énekkara első díjat nyert. 1965-ben pedig Veszprém Város Vegyeskara három kategóriában lett első. Tudomásul kell vennünk azt a tényt, hogy ez többet jelent, mint egy-egy kategóriában nyert első díj.” [...] *„A magyarok az idén szinte légtüres tért teremtettek maguk körül, megelőztek minden más együttest.”*

A versenyen 11 nemzet 35 kórusa vett részt. 12 versenyszámot énekeltek a magyarok. A verseny négy napja alatt hét koncerten, közöttük a gálaesten és külön TV-felvételen vett részt az énekkar.

A diplomákon kívül domborművekkel díszített fényes hangon szóló díszharangot is kaptunk, melyen Arezzói Guidó alakja is felfedezhető. Ez a harang azóta is többször megszólal, figyelemfelkeltő és emlékeztető az arezzói éneklés szakmai minőségére.

A három első díj birtokában megvalósulhatott az olaszországi műveltségzsélesítő utazás is: Róma, Firenze és Velence állomásokkal.

Hazaérkezve virággal és ünnepi fogadással köszöntötték a kórus énekeseit.

Mindenképpen megemlítendő, hogy Arezzónak nemcsak utazásilag van jó kapcsolata Veszprémmel, a kórusversenyek terén is, mert 1973-ban és 1983-ban a Liszt Ferenc Vegyeskar járt igen eredményes sikerrel Arezzó színpadán. Most a közelmúltban a Gizella Nőiakar képviselte városunkat és egyben a magyar kórus zenét.

Nekünk az 50. évforduló alkalmából a 3 első díj életünk első és egyben meghatározó, útmutatást adó eseménye volt. Zámbó István kitartó, hűséges kórusénekeseivel, széleskörű európai stílust és kórushangzást rakott, lehetett rá építeni. Legfőbb erénye, hogy a kóruséneklésnek akkor is, és a jelenben is lelkes, kiválóan éneklő, a kóruséneklést szerető népes tábora van nagy eredményekkel és élményekkel.